

28.4.2005

466/4/05

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman

HUOLELLISUUS RANGAISTUSVAATIMUKSEN PERUSTEIDEN KIRJAAMISESSA

1 KANTELU

A arvosteli eduskunnan oikeusasiamiehelle 14.2.2005 osoittamassaan kirjoituksessa liikkuvan poliisin poliisimiesten menettelyä liikennevalvontatilanteessa.

A katsoi poliisin pysäyttäneen hänen kuljettamansa ajoneuvon virheellisesti annetuin pysähtymismerkein. Lisäksi A katsoi kanssaan asioineiden poliisimiesten käyttäytyneen epäasiallisesti rangaistusvaatimuksen tiedoksiannon yhteydessä.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Liikenteen valvojan antamat merkit

A kertoo kantelukirjoituksessaan ajoneuvonsa pysäyttämiseen johtaneista tapahtumista seuraavasti: *"Ajoin autolla 10.2.2005 epähuomiossa päin punaista Oulussa Lävistäjän ja Heikinkadun risteyksessä, joka Oulussa tunnetusti on kahden vierekkäisen liittymän ja mutkan takia vaikeasti havaittava ja vaikea paikka. - - - Sadan metrin päässä tapahtumapaikasta keskellä tietä seisoj mies avopäin ja heilutti kädessään kännykkää. Säikähdin miestä ja luulin häntä humalaiseksi. Lähempänä tunnistin hänet poliisiksi ja tulkitsin huitomisen pysähtymismerkeiksi, ja luonnollisesti heti noudatin määräystä. - - - Ainoa vaaratilanne mielestäni syntyi siitä, kun poliisi ryntää toikkaroimaan kadulle avopäin ja muutenkin vajaasti pukeutuneena. Olen kuvitellut, että helmikuun pakkasilla poliisin virka-asuun kuuluu mm. lakki. Ja onko kännykkä virallinen pysähtymismerkki?"*

Liikkuvan poliisin vanhemman konstaapelin B:n antaman selvityksen perusteella hän oli joutunut nousemaan poliisiautosta tilanteen nopean kehittymisen vuoksi varsin ripeästi, eikä siten ollut ehtinyt laittaa poliisin virkapukuun kuulunutta päähinettä päähänsä. Lisäksi B oli saanut toimenpiteensä suorittamisen aikana radiopuhelimella tietoja pysäytettävästä ajoneuvosta.

Ylikomisario C:n mukaan B on toiminut tieliikenneasetuksen mukaisesti näyttäessään pysäytysmerkkiä käsimerkkeinä. Poliisiradion kädessä pitäminen, ei C:n mukaan vähennä poliisin antaman käsimerkin vaikutusta millään tavoin.

Tieliikenneasetuksen 47 §:n 1 momentin 4 kohdassa on säädetty poliisimiehen antamasta käsimerkistä lähestyvän ajoneuvon pysäyttämiseksi. Asetuksen mukaisesti poliisimiehellä tulee olla käsivarsi kohotettuna kämmen lähestyvää ajoneuvoa kohti.

Oman näkemykseni mukaan asiassa ei ole tältä osin tullut ilmi mitään sellaista, jonka perusteella minulla olisi aihetta katsoa vanhemman konstaapelin B:n toimenpiteiden A:n auton pysäyttämisessä olleen jollakin tavoin asiaa koskevan tieliikenneasetuksen säännöksen vastaisia. Yhdyn myös osaltani ylikomisario C:n näkemykseen sen suhteen, ettei radiopuhelimen pitäminen kädessä vaikuta poliisin antaman käsimerkin velvoittavuuteen, vaikka sinänsä se saattaakin jossakin määrin vaikeuttaa käsimerkin havaitsemista. Pysäytystilanteen äkillisyys sekä radiopuhelimen käytölle esitetyt perusteet huomioon ottaen en katso asiassa tapahtuneen virettä.

Myöskään poliisimiehen vaateista koskeva arvostelu ei saatuun selvitykseen nähden anna aihetta toimenpiteisiin.

3.2

Poliisin menettely sakotus tilanteessa

A kertoo kantelukirjoituksessaan, että hänet pysäyttänyt poliisimies oli ryhtynyt puhumaan hänelle törkeästi piittaamattomuudesta ja olemassa olevista perusteista "ajoluvan" peruuttamiselle. A kertoo kuitenkin lähes samaan aikaan kuulleensa poliisin radiopuhelimesta hänen tekemäkseen epäiltyä tekoa kuvat mm. seuraavasti: "Valo vaihtui punaiseksi 20 metriä enne risteystä, tosin ei ollut jalankulkijoita, eikä aiheuttanut vaaraa...". Tapahtuman perusteella A:lle on syntynyt käsitys, että hänelle asetettava seuraamus saattaisi perustua poliisin mielivaltaan.

Lisäksi A kritisoi poliisin menettelyä rangaistusvaatimuksen laatimistilanteessa. A:n mukaan poliisimiehet eivät olleet saaneet matkapuhelimella yhteyttä verottajan tietokantaan sakotettavan tulojen ja varallisuuden tarkastamista varten, mistä syystä A oli saanut käsityksen, että hänelle määrättiin sakko "hatusta vetämällä".

Ylikomisario C:n mukaan partion molemmat konstaapelit olivat yrittäneet niin poliisin käsiradiolla kuin matkapuhelimellakin saada yhteyden verotietokantaan, josta sakotettavan tulotiedot olisi tarkistettu. Yhteys ei ollut kuitenkaan toiminut, joten rangaistusmääräysohjeiston (käsikirja seuraamusten määräämisestä rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyssä) mukaisesti tulotiedot selvitettiin sakotettavalta itseltään. Sen perusteella päiväsakon rahamäärä tarkastettiin ohjeistossa olevasta taulukosta, jonka mukaan A:n ilmoittamilla nettotuloilla (2 000 €/kk) peruspäiväsakon rahamääräksi tuli 29 euroa.

Rikoslain 2 a luvun 2 §:n mukaan päiväsakon rahamäärä on vahvistettava niin, että se on kohtuullinen sakotettavan maksukykyyn nähden (1 momentti). Kohtuullisena päiväsakon rahamääränä on pidettävä yhtä kuudeskymmenesosaa sakotettavan keskimääräisestä kuukausitulosta, josta on vähennetty asetuksella määriteltävät verot ja maksut sekä kiinteä peruskulutusvähennys. Sakotettavan elatusvelvollisuus voi alentaa ja hänen varallisuutensa korottaa päiväsakkoa (2 momentti). Kuukausitulon laskemisen ja varallisuuden arvioimisen ensisijaisena perusteena ovat sakotettavan viimeksi toimitetun verotuksen mukaiset tulot ja varallisuus. Jos sakotettavan tuloja ja varallisuutta ei voida luotettavasti selvittää verotustiedoista tai ne ovat olennaisesti muuttuneet viimeksi toimitetun verotuksen jälkeen, ne voidaan arvioida muun saatavan selvityksen perusteella (3 momentti).

Sakotettavan itse antamia tietoja voidaan pitää lain tarkoittamana muuna selvityksenä. Selvityksen mukaan sakotus on tapahtunut A:n itsensä antamien tietojen perusteella.

Siltä osin kuin A kertoo vanhemman konstaapelin B:n maininnee ajokieltoon määräämisen perusteista ("ajoluvan" peruuttaminen), pidän perusteltuna, että poliisi pyrkii tekemään asianosaiselle selkoa niistä toimenpiteistä, joihin sillä on tutkittavanaan olevan asian johdosta mahdollisuus ryhtyä. Poliisiin tulee asiaa selvittäessään pyrkiä kuitenkin sanavalinnoissaan siihen, että poliisiin ei koettaisi jollakin tavoin epäasiallisesti uhkailevan. Saadun selvityksen perusteella en voi yhtyä kantelukirjoituksesta välittyvään näkemykseen siitä, että A:ta olisi poliisin taholta uhkailtu tai että A:n käyttäytymisellä olisi ollut vaikutusta hänen saamansa seuraamuksen ankaruuteen.

Saadun selvityksen perusteella minulle ei ole ilmennyt aiheutta epäillä poliisin tältä osin menete lleen asiassa lainvastaisesti tai muutoin virheellisesti.

3.3

Rangaistusvaatimuksesta ilmenevä päiväsakkojen lukumäärä

Saadun selvityksen mukaan A on valittanut saamastaan rangaistusmääräyksestä ja asian on menossa syyttäjän harkittavaksi. Oikeusasiamies ei yleensä puutu toimivaltaisessa viranomaisessa vireillä olevaan asiaan. Seuraava kannanottoni koskeekin ainoastaan rangaistusvaatimuksen täyttämistä koskevia muodollisia seikkoja.

Vanhempi konstaapeli D on kantelun johdosta antamassaan selvityksessä kertonut, että rangaistusvaatimuksen laatimistilanteessa poliisipäivystys oli ilmoittanut lähellä tapahtuneesta mahdollisesta rattijuopumustapauksesta. D kertoo, että hän ilmeisesti tuohon ilmoitukseen keskittyneenä ja samalla valvontapaikan ohi ajaneita autoja tarkkaillessaan oli epähuomiossa jättänyt kirjaamatta ne olosuhteet, jotka vaikuttivat normaalipäiväsakkoja korkeampaan päiväsakkojen lukumäärään. Selvityksen mukaan A:lle oli kuitenkin mainittu, että "näin suuri metrimäärä päävalo-opastimeen valon vaihtuessa punaiseksi vilkkaassa kaupunkiliikenteessä voi vaikuttaa ajo-oikeuteen". Tulkitsen, että

poliisi on tällä olosuhdekuvauksella pyrkinyt perustelemaan normaalipäiväsakoista ankarampaan suuntaan poikkeamista . Näitä perusteluita normaalipäiväsakoista poikkeamiselle ei ole kuitenkaan ohjeistuksen mukaisesti kirjattu rangaistusvaatimuslomakkeeseen.

Kirjauksen virheellisyyttä on saadun selvityksen perusteella pidettävä lähinnä vanhemman konstaapelin D:n huomaamattomuudesta aiheutuneena. Selvityksessä esitettyyn nähden katson riittäväksi kiinnittää vastaisen varalle D:n huomiota huolellisuuteen rangaistusvaatimuksen perusteiden kirjaamisessa.

4

TOIMENPITEET

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni edellä kohdassa 3.3 ilmenevässä tarkoituksessa vanhemmalle konstaapelille D:lle.

Muihin toimenpiteisiin kantelukirjoitus ei anna aihetta ja sen liitteet palautetaan oheisena.